

Stralen, stuken en schilderen in godshuis

‘Je ziet overal sporen van het verleden’

Christiaan Velvis van Stichting Oude Groninger Kerken in de kerk in Termunten.
foto dvhn

TERMUNTEN De middeleeuwen die zeven eeuwen geleden met veel moeite de kerk in Termunten bouwden, zouden jaloers zijn op de indrukwekkende steigers die het godshuis vullen.

Gerdt van Hofslot

Ze zijn gebruikt door werklui die de muren van de kerk hebben gestraald en gestuukt. Vervolgens kwamen schilders, die drie lagen witkalk op de wanden smeerden en het gewelf sausden. Ook de specialisten die met de glas-inloodramen bezig gingen, deden hun voordeel met de steigers.

De imposante laat-romaanse kerk op een wierde in Termunten werd in de tweede helft van de dertiende eeuw gebouwd op de plek waar eerst een andere, uit tufsteen opgetrokken kerk stond. Termunten was in die tijd een belangrijke plaats. Het gebouw krijgt nu een grote beurt. En dat is hard nodig, zegt bouwkundige Christiaan Velvis van Stichting Oude Groninger Kerken, de eigenaar van het gebouw. Hij wijst naar de muren, die de prachtige rode bakstenen tonen die eeuwenlang onder een kalklaag waren verborgen.

„De stuukaag in het gebouw was helemaal hard geworden. Hier en daar brokkelde hij af. Er zaten algen op. Bovendien bleef er aan de binnenkant vocht zitten en dat wil je natuurlijk niet. En bij deze restauratie wordt de aardbevingsschade meteen meegenomen. Er zat bijvoorbeeld een scheur in een gewelf.”

„Vocht is een van de grootste problemen in oude kerkgebouwen. We gaan ook in deze kerk straks kijken naar de drainage om dat te verhelpen. Als de restauratie klaar is, kan het gebouw er weer zo'n veertig tot vijftig jaar tegen.”

Het bedehuis, ooit de parochiekerk van het dorp Groot-Termunten, is het dubbel en dwars waard, vindt Velvis. Ook al is het misschien een merkwaardig, ietwat properig gebouw. „Deze kerk heeft in de loop der eeuwen al zoveel meegemaakt. Stormvloed, overstromingen, oorlogsgeweld, noem maar op. Je ziet overal sporen van het verleden. De kerk was vroeger meer dan twee keer zo lang en ook veel breder. Ooit was het een grote kruiskerk. De dwarsarmen en het schip zijn op een gegeven moment afgebroken.”

Bij de kerk werden jarenlang doden begraven. Die waren niet veilig voor het hoge water, weet Velvis. „Tijdens de watersnood van november 1686 spoelden de kisten van doden op het kerkhof uit hun graf.”

Dat de kerk steeds kleiner werd, kan volgens de bouwkundige te maken hebben met het teruglopen van de bevolking aan de Groninger noordkust door overstromingen. „Er woonden steeds minder mensen in dit gebied.”

Een paar honderd jaar geleden begaf de vrijstaande toren die bij het kerkgebouw stond het. Daarna kwam er een dakruiter op de kerk.

In de oorlog was er weer rampspoed. Zo pikten de bezetters de luidklok uit 1796 in. Nog dramatischer verliepen de laatste dagen voor de bevrijding. Het dak van de kerk vloog in brand door Duitse lichtspoorruitie. De vlammen verwoestten niet alleen het dak, maar ook het interieur, de oude gewelven met hun schilderijen en het monumentale orgel.

Enkele jaren na de oorlog, toen de zwaar beschadigde kerk werd opgeknapt en gerestaureerd, deed de beroemde archeoloog Albert van Giffen onderzoek in Termunten. Hij vond onder meer indrukwekkende fundamenten onder de plek waar ooit een zwaar stenen altaar had gestaan en ontdekte sporen van een nog oudere kerk die lang geleden op dezelfde plek stond.

Na de restauratie, in de loop van mei, gaat de kerk weer open voor publiek. Net als de kerktoren, die beklimmen kan worden. Wie naar boven klimt, passeert eerst de luidklok uit 1949, die na de vorige restauratie werd opgehangen. Helemaal boven in de toren hebben bezoekers een schitterend uitzicht over de Eems. Duitsland is eveneens goed zichtbaar, zelfs wanneer de regen uit de lucht klettert.

„Vooraf in het voorjaar en de zomer komen hier veel bezoekers. En dat moedigen we ook aan, we willen de kerk openstellen voor belangstellenden. Dit gebouw heeft een prachtig en interessant verhaal te vertellen”, vindt Velvis.
